

Ukinitev AUKN Dobrodošli na začetku

Andrej Rus

Ko se je pred slabima dvema letoma Slovenija mrzlično pripravljala na vstop v Organizacijo za evropsko sodelovanje in razvoj (OECD), je v pogodbi zapisala, da bo aprila 2012 ocenjena glede napredka pri upravljanju podjetij v državni lasti. Takrat si ni nihče predstavljal, da se bo v tem času iztekel celoten krog: od vzpostavitve agencije za upravljanje kapital-
skih naložb (AUKN) do njene funkcionalne ukinitve. Če je vlada v sredo sprejetem zakonu izkazala milost agencije s tem, ko je ni dokončno ukinila, pa je povsem dokončno izničila njeno vlogo ter upravljanje državne lastnine vrnila v stalinistične tirnice arbitrarnega vladanja podjetjem. Razlog za izkazano milost je najverjetneje v lažnem upanju vlade, da bo ta manever preslepil OECD in da njegovi eksperti ne bodo opazili, da je od sistema upravljanja ostala le fasada, medtem ko se praksa vrača na začetek.

Načela OECD za upravljanje podjetij v državni lasti imajo namen izenačiti pogoje, pod katerimi poslujejo državna in vsa druga podjetja. Državna podjetja so se zaradi političnega kadrovanja pogosto znašla v težavah, nato pa so prejemale prikrito državno pomoč, hkrati pa so kadri v podjetjih favorizirali politično povezane dobavitelje. Oboje je druga podjetja postavljajo v neenakopraven položaj.

Da bi izenačili pogoje poslovanja, je OECD predlagal, da se država umakne iz dnevnega vodenja podjetij, da pa kot lastnica ohrani strateški vpliv. Država naj bi v parlamentu potrdila nacionalno lastniško politiko, v kateri bi zapisala svoje srednjeročne (in dolgoročne) cilje za posamezno državno podjetje ter s tem zavezala tako vlado, državno upravo kot tudi vodstva državnih podjetij k njihovem izpolnjevanju. Pri tem ni več pomembno, kdo izvaja upravljalvske naloge, saj je sam omejen z veljavno lastniško politiko. S tem ko država jasno

pove, kaj namerava z državnimi podjetji, jim lahko prepusti operativno avtonomijo, da najdejo način, kako te cilje uresničiti.

Pahorjeva vlada je z zakonom hotela preveč, naredila pa premalo. Z ustanovitvijo samostojne in neodvisne agencije je želela povsem izločiti vpliv politike na poslovanje državnih podjetij, s tem pa je prekinila povezavo med lastniško in upravljalvsko funkcijo,

kar je bila velika napaka. Po drugi strani pa ni zmogla dovolj moči, da bi sprejela lastniško politiko. S tem ko je Agenciji natančno določila, *kako*, ne pa *kaj* naj dela, je dosegla nasprotno od prvotnega namena. Agencija brez sprejete strategije ni imela postavljenih usmeritev, zaradi neodvisnosti pa je lahko ravnala popolnoma samovoljno. Absurdnost ureditve je dosegla vrhunec, ko je agencija na lastno pest izvedla dokapitalizacijo NKBM in na laž postavila predsednika vlade, ki je v Londonu naslavljaval investitorje.

Zadostovala bi majhna strategija in protokol

Za rešitev te zmede ni bila potrebna hitra in nedomišljena sprememba zakona o upravljanju kapital-
skih naložb države. Da bi država dobila strateški vpliv na podjetja v svoji lasti, bi zadoščal protokol, ki bi ga podpisala finančni minister in direktorica agencije. Osnova za protokol bi morala biti ugotovitev, da do sprejetja lastniške strategije agencija ne more sprejemati strateških odločitev. Agencija bi še naprej samostojno vodila operativne posle, kot so spremljanje uspešnosti prek četrtletnih poročil in kadrovske zadeve. Pri strateških odločitvah, kot so dokapitalizacije, privatizacije in strateško povezovanje podjetij, pa bi morala upoštevati odločitve parlamenta in vlade.

Pri tem bi bilo nujno, da bi vlada predložila parlamentu malo lastniško strategijo za pol leta za tista podjetja, ki jih namerava prioritarno obravnavati. Strategija ne bi bila popolna, prinesla pa bi prepotrebno transparentnost. Majhna strategija in protokol bi več kot zadoščala za zagotavljanje strateškega vpliva vlade. Šušteršič pa bi si

zagotovil, da bo lahko legitimno reševal podjetja in banke, ne da bi mu pri tem agencija mogla nagajati.

Upravljanje gospodarskih družb in pravice delničarjev določa zakon o gospodarskih družbah in ne zakon o upravljanju kapital-skih naložb. Slednji je doslej zgolj določal, da bo državo na skupščinah družb vselej zastopala agencija, ki bo pri uveljavljanju glasovalnih pravic samostojna in neodvisna, namesto zunanje kontrole pa bo agencija imela veččlansko upravo in svet, ki bosta skrbela, da ne bi bilo zlorab posameznikov.

Novela zakona odvzema agenciji prav vse pristojnosti in ne le nekaterih, kot je trdil minister Šušteršič. V dopolnilu k 28. členu zakona je namreč predvideno, da agencija ne uveljavlja glasovalnih pravic na skupščinah družb samostojno in neodvisno, temveč po »predhodni pridobitvi soglasja vlade«. Kaj to pomeni, je razvidno iz 293. člena ZGD, ki ureja, da skupščina med drugim odloča o izplačilu dividend, imenovanju in odpoklicu nadzornega sveta in upravnega odbora, spremembah statuta, o ukrepih povečanja in zmanjševanja kapitala, prenehanju družbe in statusnem preoblikovanju, o imenovanju revizorja. Agencija torej ne more storiti ničesar brez soglasja vlade, s čimer izgublja svoje poslanstvo. Agencija tako postaja draga podporna služba.

Zakaj Šušteršič spreminja zakon?

Zakaj je bilo nujno pohiteti s spremembami, postane jasno iz magnetograma seje odbora za finance z dne 13. 3. 2012, kjer je Šušteršič pojasnil prave razloge za nujno začasno spremembo zakona. »Zelo trdno smo se odločili, da bomo /NLB/ dokapitalizirali tako, da tega ne bomo počeli s proračunskim denarjem. Potekajo zelo resni pogovori ... na

podlagi jasnih izhodišč vlade, ki se je odločila, da je pripravljena znižati delež države in povabiti zasebne in institucionalne investitorje dokapitalizacije banke, potekajo pa zaenkrat za zaprtimi vrati ... Ne morem si privoščiti tega tveganja, da bi lahko v zadnjem tednu nekdo na skupščini takrat dogovor miniral ...« Da bi lahko privatiziral NLB brez vmešavanja agencije in javnosti, je bilo treba pristojnosti takoj prenesti z agencije na vlado.

Privatizacija je očitno poglobilni razlog, saj v nadaljevanju pravi: »Imamo v gospodarstvu cel kup podjetij, ki jih je praktično

možno rešiti tudi samo na ta način, da dobijo neke zasebne investitorje. Te procese pogovarjanja peljejo uprave, nadzorni sveti in ... agencija. Tudi tukaj obstaja veliko tveganje, kako se bodo ti procesi nadaljevali. Vlada nima nobenega mehanizma, formalnega, s katerim bi lahko kakorkoli vplivala na te procese, rekla: 'Pospešite jih ...' Če agencija misli, da nekdo ni primeren, potem pač ni primeren.«

Na podlagi teh izjav finančnega ministra postane jasno, zakaj je šla vlada za vsako ceno na hitro spreminjati zakon. Prvič, da bi lahko pred sprejetjem lastniške politike prodala čim več podjetij v tajnih pogajanjih z investitorji brez motenj agencije in slovenske javnosti. Tako gre razumeti tudi 7. člen novele, ki pravi, da »če je to nujno za zagotavljanje gospodarske, finančne ali fiskalne stabilnosti«, bo vlada predlagala državnemu zboru prodajo, postopke pa vodila kar sama mimo agencije. Koliko teh tujih investitorjev bo izrabilo netransparentnost postopkov in naklonjenost te vlade, da pod krinko tujega podjetja pripelje v Slovenijo denar, ki je v zadnjih desetih letih odtekal v davčne oaze, bo verjetno ostalo stvar ugibanj.

Drugič, v obdobju začasnega prenosa pooblastil agencije na vlado bo najverjetneje stekla kadrovska čistka. Le zakaj bi sicer vlada v dopolnilu k 28. členu kar dvakrat v istem stavku zapisala, da si lasti imenovanje članov nadzornih organov družb, prvič posredno, drugič pa kar naravnost, da ne bi ostala senca dvoma.

Tretjič, v tej začasni rešitvi si vlada ne postavlja nobenega roka, v katerem bi se zavezala, da bo zadeve normalizirala. To lahko pomeni le eno: lov bo odprt, dokler se ne proda zadnja opeka, dokler ne pade zadnji nadzornik.

Vsem tistim poslancem, ki so si drznili v državnem zboru podvomiti o predlaganih spremembah zakona, pa je Šušteršič zabrusil v obraz: »Če bom zelo jezen, bom predlagal, da se tisti, ki podpirajo takšne zakone, ki mi onemogočajo, da bi vodil ta proces, za nekaj mesecev odrečejo svoje poslanske plače. Tako resne so te zadeve in s tako resnimi stvarmi se igramo.«

Če s tako grožnjo poslancem nastopi novopečeni politik, potem ni dvoma, kako resne so te zadeve in s kako resnimi stvarmi se igramo. ■

Izredni profesor dr. Andrej Rus predava na FDV o upravljanju gospodarskih družb.

[Lov bo odprt,
dokler se ne proda
zadnja opeka,
dokler ne pade
zadnji nadzornik.]